

Elfelejtett anyakönyvek

Visszaadják az egyházaknak azokat az anyakönyveket,
amelyeket a háború utáni kommunista rezsim elvett

A közelmúltban tiszteletét tette Szerbiában Semjén Zsolt, a Magyar Köztársaság miniszterelnök-helyettese. A nemzetpolitikáért felelős tárca nélküli miniszter a politikusok mellett tárgyalta Irinej pátriárkával és a vajdasági magyar püspökkel is. Látogatása után kijelentette, hogy a szerb ortodox egyház is szorgalmazta a zömében 19. század előtti katolikus és protestáns anyakönyvek visszaszolgáltatását.

Első pillantásra látható, hogy az egyházi vagyon visszaszolgáltatása mellett ez a kérdés fontos lehet a kettős állampolgárság megszerzése miatt is, ugyanis igazolnunk kell majd, hogy valamelyik felmenőnk magyar állampolgár volt. Vajon zökkenőmentesen megkaphatjuk-e a századforduló környéki anyakönyvi kivonatokat?

Újvidéken az anyakönyvek az egyházaknál vannak, esetleg dr. Ózer Ágnes történéssz. Mint megjegyezte, eddigi kutatásai során sohasem történt meg, hogy ne jutott volna hozzá egy anyakönyvhöz egy-egy plébánián. Szavai szerint az Osztrák–Magyar Monarchia 1895-ben kezdte meg az állami anyakönyvvelést (ekkor sokan tiltakoztak is ellene), előtte pedig csak egyházi volt. Viszont ettől az időponttól kezdve párhuzamosan folyik az anyakönyvezés. Ezeknek a korai anyakönyveknek az átmásolása ingatlanügyleteknél, vagyis a vagyon-visszaszármaztatásnál lehet fontos. Az állami anyakönyvvezetés ugyanis 1895 óta folytonos.

A hatalomátvételek esetén egyszerűen folytatták a bejegyzéseket. Piros ceruzával aláhúzták az anyakönyvet és melléírták, hogy ettől a naptól kezdve a néphatalom fogja vezetni az anyakönyvet. Folytatták onnan, ahol a magyar vezetés abbahagyta. Amikor betelt, akkor hoztak egy újat, amely már cirill írásmódban volt nyomtatva – esetleg Ózer Ágnes.

anyakönyvestül felgyűjtötták (Cservenka), vagy teljes egészében államosították. Így megtörtént olyan is, hogy magyar nemzetiségű személyek anyakönyvei is eltűntek. A bajt tetézte az is, hogy kezdetben úgy volt vezetve az egyházak, mint Német Evangélikus Egyház. Mint megjegyezte, az egyházi anyakönyvi kivonatokat a mai napig ki lehet kérni az illetékes hivataloktól. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes látogatása során a püspök elmondta, az egyház mindent meg fog tenni annak érdekében, hogy a polgárok minél zökkenőmentesebben megkaphassák a kettős állampolgárságot.

– Az ehhez szükséges anyakönyvi kivonatokat és a szükséges igazolásokat biztosítani tudjuk – emelte ki Dolinszky Árpád.

Fodor István, a zentai levéltár igazgatója megerősítette lapunknak, a háború után készült egy törvény, miszerint az állami anyakönyvi hivatalokban át kell másolni az egyházi anyakönyveket. Az egyházi és az állami anyakönyvek közötti folytonosság megőrzése volt a cél.

– A törvény szerint, miután az illetékesek lemásolták az anyakönyveket, vissza kellett szolgáltatni őket az egyházaknak. Ez helyenként meg is történt, azonban egyes településeken a mai napig nem másolták le őket. Ezeket az anyakönyveket a történelmi levéltárakba helyezték el – magyarázta az igazgató.

A közigazgatási minisztérium a napokban el is rendelte a községeknek, hogy ezeket az anyakönyveket a lehető leggyorsabban fénymásolják, majd utána adják vissza őket jogos tulajdonosaiknak, az egyházaknak. Az utasítás szerint, ha meg van sérülve a kötés, azt a visszajuttatás előtt ki kell javítani.

A történet szerint a Vajdasági Levéltárban csak másolt anyakönyveket lehet találni. Mint megtudta 1960 és 1965 között volt a kultúrpolitikának egy olyan akciója, amely szerint az egyházi anyakönyveket be kell adni a levéltárakba azok megőrzése a céljából.

– Amikor a levéltárakba beérkeznek a dokumentumok, kiváltképp ha ilyen régi iratokról van szó, azokat először rendbe kell hozatni. A lapokat konzerválni kell, az összes csúszó-mászó papírkukacot meg kell védeni, ha elszakadt, meg kell ragasztani, egyszerűen az egészet rendbe kell hozni. Abnormális költségeket követel mindez, erre pedig akkor nem volt elég pénz. Ami olyan állapotban volt, azt lemásolták és többet pedig visszaadták a tulajdonosoknak – fejtette ki a történéssz.

Ugyanakkor nincs kizárva, hogy egyes levéltárakban nem fejezték be a munkát és az anyakönyvek ottmaradtak. Megtörtént viszont olyan is, hogy az egyház kérte a levéltártól, vegye át az anyakönyveket, mivel nem állt módjukban megfelelően megőrizni őket.

Th. Mgr. Dolinszky Árpád, az Ágostai Hitvallású Evangélikus Keresztény Egyház szuperintendense – püspöke szerint az állam valóban begyűjtötte tőlük az egyházi anyakönyveket másolás céljából, csak hogy nem másolták le és ezért nem adták őket vissza.

– Az egyházi vagyon visszaszármaztatásába beletartoznak az egyházi anyakönyvek is – szögezte le az evangélikus püspök.

Véleménye szerint az anyakönyveket jogtalanul vették el, máskülönben lemásolták volna és visszajuttatták volna azokhoz, akik lelkiismeretesen őrizték és vezették őket. Az evangélikus egyháznak ugyanakkor voltak olyan települései is, ahol a parókiához többségében német nemzetiségű polgárok tartoztak. Ezeket a templomokat, parókiákat okmányostul,

Ezekről az anyakönyvekről pontos leltárak és jegyzőkönyvek készültek, ugyanakkor a levéltárakba helyezéskor a megőrzésük érdekében gondosan preparálták is őket.

– A közigazgatási minisztérium a napokban el is rendelte a községeknek, hogy ezeket az anyakönyveket a lehető leggyorsabban fénymásolják, majd utána adják vissza őket jogos tulajdonosaiknak, az egyházaknak. Az utasítás szerint, ha meg van sérülve a kötés, azt a visszajuttatás előtt ki kell javítani – mondta az intézményvezető.

A zentai levéltár esetében ennek a folyamatnak nincs akadálya, az anyakönyveket már korábban digitalizálták. Véleménye szerint az anyakönyvek visszaszolgáltatása jogos, vissza kell őket adni jogos tulajdonosaiknak. Az intézményvezető ugyanakkor elmondta azt is, hogy egyes plébániákon szakszerűtlenül, kritikán aluli állapotban tartják irattáraikat, sőt, volt arra is példa, hogy egy újonnan érkezett pap a régi, rendezett irattárat kidobta. Szavai szerint a legrserecsébb az lenne, ha a püspökségek központi levéltárakat hoznának létre, ahol elhelyezhetnék ezeket az anyakönyveket és megfelelő személyzettel kiszolgálhatnák a polgárokat. Az igazgató a kettős állampolgársággal kapcsolatban elmondta, aki dokumentumot kér tőlük, maradéktalanul megkapja.

– A dokumentumokat eddig is kiadtuk, sőt, lefordítottuk az anyakönyveket latinról magyarra, hogy ne kelljen a polgároknak erre is költeniük – fejtette ki Fodor István.

A kormány intézkedése azonban felvet egy kérdést: vajon mennyire tesz jót egy esetenként 250 éves dokumentumnak a fénymásolás? Azon kívül, hogy bele kell tuszkolni a dokumentumokat a fénymásológépbe, a papírt nagy erejű fényforrás és hő fogja érni. A kettős állampolgárság megszerzését azonban mind nem fogja befolyásolni.